

Лекція №1

Предмет теорії та методики фізичного виховання

Мета: забезпечити засвоєння студентами знань про предмет теорії і методики фізичного виховання, його основні поняття, принципи та ланки системи, наукові основи, передові ідеї зарубіжних систем, перспективи подальшого розвитку фізичного виховання.

Вміти: використовувати отримані знання в професійній діяльності.

План

1. Предмет теорії й методики фізичного виховання, його основні поняття.
2. Наукові основи теорії й методики фізичного виховання.
3. Фізична культура на Україні.
4. Основні принципи та ланки системи фізичного виховання.
5. Перспективи подальшого розвитку системи фізичного виховання.

Література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні 2012 р.
2. Вільчковський Е.С., Курок О.І. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку. - С., 2004. - С.4-28.

Засоби навчання: опорні конспекти.

Ключові поняття: фізична культура, фізичний розвиток, рухова підготовленість, фізкультурна освіта, фізична досконалість, фізичні вправи, спорт, дослідження, гармонійний розвиток, оздоровча спрямованість.

Мотивація вивчення теми: підвищення рівня професійної підготовки вихователя, здатного виховувати всебічно розвинену особистість.

І. Предмет теорії й методики фізичного виховання, його основні поняття.

Теорія і методика фізичного виховання, як наукова та навчальна дисципліна формує систему фундаментальних знань, що визначає професійну діяльність педагога в галузі фізичного виховання підростаючих поколінь.

Знання з теорії і методики фізичного виховання є необхідною умовою творчого розв'язання завдання фізичної культури дітей дошкільного віку в різноманітних організаційних формах, вони створюють основу для особистої творчості дошкільного працівника.

Теорія фізичного виховання - наука про загальні закони керування процесом фізичного вдосконалення людини.

Вивчає: мету, завдання, принципи системи фізичного виховання, розкриває зв'язок з іншими сторонами всебічного розвитку людини.

Основні поняття:

I. Фізична культура - частина загальної культури, сукупність матеріальних та духовних цінностей суспільства, які створюються та використовуються ним для фізичної досконалості людини.

II. Фізичне виховання - це організований педагогічний процес, спрямований на удосконалення організму людини, формування і поліпшення її основних життєво-важливих рухових вмінь, навичок й пов'язаних з ними знань.

III. Фізичний розвиток - це процес становлення та змін біологічних форм та функцій організму людини під час індивідуального життя (маса та довжина тіла, окружність грудної клітини та ін.).

IV. Фізична підготовка - цим терміном визначають прикладну спрямованість фізичного виховання щодо трудової або іншої діяльності людини (фізична підготовка моряка, спортсмена, космонавта та ін.).

V. Фізична досконалість - передбачає міцне здоров'я, гармонійний фізичний розвиток та всебічну фізичну підготовленість людини до життя, праці та захисту Батьківщини.

VI. Рухова підготовленість - зумовлює рівень розвитку рухових умінь та навичок, фізичних якостей, зазначених вимогам спортивної класифікації.

VII. Фізичні вправи - це рухи, рухові дії, а також складні види рухової діяльності (рухові та спортивні ігри), які відібрані засобами для вирішення завдань фізичного виховання.

VIII. Фізкультурна освіта - цим терміном визначають рівень знань з фізичного виховання, рухових і гігієнічних вмінь та навичок.

IX. Спорт - це спеціальна діяльність, спрямована на досягнення у якому-небудь виді фізичних вправ найвищих результатів, які виявляються у процесі змагань.

II. Наукові основи теорії й методики фізичного виховання.

Теорія і методика фізичного виховання спираються на широкий комплекс наукових даних фундаментальних соціальних та біологічних наук.

Період з другої половини XIX століття до 1917 року характеризується створенням теорії і методики фізичного виховання, як самостійної наукової та навчальної дисципліни.

Велике значення для розвитку наукової думки про роль фізичного виховання у всебічному розвитку підростаючих

покоління мали праці з анатомії, біології, педагогіки, астрогеології П.Ф.Лесгафта.

Велику роботу у розробці науково-практичних основ теорії і методики фізичного виховання зробили В.В.Гориневський, М.О.Семашко та ін.

В 1940 році зусиллями провідних спеціалістів вперше було підготовлено навчальний посібник - "Методика фізичного виховання" за редакцією І.М.Короновського.

На Україні в 1967 році видається перший навчальний посібник "Основи теорії і методики фізичного виховання" за редакцією М.Е.Догадіна.

Теорія і методика фізвиховання - має тісний взаємозв'язок з іншими науковими дисциплінами:

1. **Філософія** - дає методологічну основу - діалектичний метод пізнання людини, як безпосередньо природної та соціальної істоти.
2. **Загальна та дошкільна педагогіка** - реалізуються загальнодидактичні та виховні принципи, методи та прийоми навчання та виховання.
3. **Загальна та вікова психологія** - врахування психологічних особливостей дитини при проведенні різних форм роботи з фізичного виховання, формування вольової сфери дитини.
4. **Біологічні науки** (анатомія, фізіологія, гігієна, педіатрія та ін.) - обумовлено необхідністю вивчення реакції організму дітей на запропоновані їм засоби фізичної культури.

III. Фізична культура на Україні.

З давніх часів у побуті українського народу були популярні боротьба, плавання, кулачний бій, різноманітні рухливі ігри, верхова їзда. Це було обумовлено постійними набігами татар, турків та інших іноземних загарбників.

Складна специфічна військова ситуація тодішньої України вимагала практично від усього населення обізнаності з військовим ремеслом і також сприяла поширенню військово-фізичної підготовки народу. Ця підготовка починалась з дитинства.

Особливо показовою була військово-фізична підготовка козаків. Значне місце у військовому навчанні або вихованні козаків займали фізичні вправи, які спрямовувались на розвиток сили, витривалості, швидкості, спритності, а також вольових якостей: сміливості, рішучості, настирливості, на формування навичок добре володіти шаблею, списом, вогнепальною зброєю. Майже всі козаки вміли добре плавати, їздити на коні, керувати човном.

Запорізькі козаки ефективно використовували народні засоби оздоровлення та загартування. Козацьке товариство ставилось з великою повагою та шанувало перш за все тих козаків, які були

хоробрими воїнами, надійними товаришами, добре володіли військовою справою.

Після відміни кріпацького права у царській Росії була проведена шкільна реформа і фізична культура зайняла своє місце в системі народної освіти.

У 1899 році у Львові створюється спортивна організація “Сокіл”, яка вважала головною метою фізичне удосконалення народу України.

У 1911 році на Галичині почали утворюватись скаутські гуртки, які відроджували козацькі традиції у військово-фізичній підготовці молоді.

У 1911 році спортивне товариство студентів “Україна” проводить Запорізькі ігрища, у яких брали участь кращі спортсмени Галичини.

На початку ХХ століття у промислових центрах України - Києві, Харкові, Одесі, Миколаєві та ін. створюються футбольні команди, проводяться масові змагання з легкої атлетики, гімнастики, фехтування, боротьби та інших видів спорту.

У 1923 році створена Вища рада з фізичної культури.

У 1931 році було затверджено комплекс ГПО, який вважався нормативною основою системи фізичного виховання різних вікових груп населення країни.

У 1935-1937рр. була завершена робота по створенню Єдиної спортивної класифікації.

У 1930 р. в м. Харкові було засновано перший на Україні інститут фізичної культури.

З 1952 року спортсмени України приймають участь в Олімпійських іграх.

IV. Основні принципи та ланки системи фізичного виховання.

Головне призначення фізичного виховання, як соціальної системи є реалізація мети суспільства в області формування всебічного розвиненої особистості. В основу характеристики особистості покладено такі ознаки:

- гармонійний розвиток (досягнення оптимального рівня розумового, фізичного, морального, трудового та естетичного розвитку в їх взаємозв'язку);
- соціальна активність (світогляд людини, її відношення до суспільства, природи, до себе);
- готовність до високопродуктивної праці та захисту Батьківщини (обсяг та рівень знань, умінь, навичок, психофункціональна та фізична готовність до праці та військової справи).

До основних принципів відносяться:

1. **ПРИНЦИП ГАРМОНІЙНОГО РОЗВИТКУ** особистості впливає з закономірностей єдності фізичних та психічних властивостей людини і передбачає взаємозв'язок фізичного виховання з розумовим, моральним, трудовим та естетичним вихованням (П.Ф. Лесгафт, І.П. Павлов, О.В.Запорожець). Засоби, методи та умови фізичного виховання мають значні можливості ефективного впливу на фізичний розвиток, зміцнення здоров'я та рухову підготовленість людини, а також морально-вольові якості, розумовий розвиток та естетичні смаки.
2. **ПРИНЦИП ЗВ'ЯЗКУ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ З ТРУДОВОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ І ВІЙСЬКОВОЮ ПРАКТИКОЮ** зумовлює ужиткову функцію фізичного виховання в суспільстві – підготовку підростаючих поколінь до високопродуктивної праці та виконання патріотичного обов'язку - захисту своєї Батьківщини.
3. **ПРИНЦИП ОЗДОРОВЧОЇ СПРЯМОВАНOSTІ** забезпечується всім змістом та організацією роботи з фізичного виховання, зокрема обов'язковим лікарським та педагогічним контролем. Головна мета: збереження, покращення та зміцнення здоров'я людей.
Принципи системи фізичного виховання тісно взаємопов'язані. Саме цими положеннями керуються вихователі дошкільних навчальних закладів під час організації і проведення занять з фізичної культури та спорту.

V. Перспективи подальшого розвитку системи фізичного виховання.

Організаційні основи системи фізичного виховання складають дві форми керівництва, організації та контролю за фізичним вихованням населення України:

1. **Державна форма організації та контролю** здійснюється державними органами та установами на основі єдиних програм. Основними ланками державної форми керівництва та здійснення фізичного виховання є:
 - Міністерство освіти, молоді і спорту: дитячі садки, школи, школи-інтернати, вищі і середні спеціальні заклади, ПТУ;
 - Міністерство оборони: військові частини та підрозділи, військові училища, інститути та академії;
 - Міністерство охорони здоров'я: лікувальні установи, поліклініки, лікарсько-фізкультурні диспансери, медичні школи, училища, інститути, академії;

- Міністерство культури - клуби, будинки, палаци культури, парки культури та відпочинку, навчальні заклади.
- 2. Громадсько-самодіяльна форма організації та керівництва спрямована на масове охоплення фізичним вихованням на самодіяльних засадах всіх вікових контингентів населення України. До громадських фізкультурних організацій належать:
 - добровільні спортивні товариства, що об'єднують робітників, службовців, колгоспників, студентів, учнів шкіл ("Гарт", "Трудові резерви");
 - дитячо-юнацькі спортивні школи, які створюються при спортивних товариствах та в системі Міністерства освіти і науки.

Система фізичного виховання організаційно побудована у відповідності з принципом єдності і наступності всіх її ланок:

- фізичне виховання від народження до 6 років у сім'ї, дитячих садках та дитячих будинках;
- фізичне виховання у загальноосвітніх школах, школах-інтернатах, навчальних закладах профтехосвіти, спеціальних середніх навчальних закладах (від 6 до 18 років);
- фізичне виховання у вищих навчальних закладах;
- фізична підготовка в армії та морському флоті;
- фізичне виховання трудящих міста, села;
- фізичне виховання в лікувально-профілактичних і оздоровчих закладах.

У кожній ланці вся діяльність з фізичної культури та спорту здійснюється за єдиними державними програмами, між якими існує тісний взаємозв'язок і наступність.

Контрольні запитання:

1. Що є предметом вивчення теорії фізичного виховання?
2. Назвіть науки, що вивчають фізичне виховання людей різного віку.
3. Дайте визначення понять: "Фізична культура", "Фізичне виховання", "Рухова підготовленість", "Фізична досконалість", "Спорт".
4. Розкрийте принципи системи фізичного виховання.
5. Охарактеризуйте основні організаційні ланки системи фізичного виховання.
6. Назвіть вчених, які зробили значний внесок у розвиток теорії і методики фізичного виховання підрастаючих поколінь.